

Dabas aizsardzības
pārvalde

“Bioloģiskās daudzveidības uzturēšana zālājos”

Dabas aizsardzības pārvaldes sadarbība ar
Lauku atbalsta dienestu –
līdzšinējā pieredze un perspektīvas

Anita Namatēva, DAP vecākā eksperte

Gita Strode, DAP DAD direktore

11.-12.07.2016.

Zālājs

Dabisks zālājs - Lauksaimnieki par dabisku zālāju nereti sauc jebkuru sēto zālāju, kurā sētās graudzāles ir daļēji iznīkušas, un ir ieviesušās samērā daudz savvaļas augu sugu. Dabas aizsardzībā par dabisku sauc tikai tādu zālāju, kurā jau ir izveidojies ilgstoši ekstensīvi pļautiem un ganītiem zālājiem raksturīgais savvaļas sugu sastāvs, un nav novērojamas nozīmīgas iekultivēšanas pazīmes.

Bioloģiski vērtīgs zālājs – ietver ES nozīmes aizsargājamo zālāju biotopus (Latvijā tie visi ir dabiskie zālāji) un putniem nozīmīgas dzīvotnes (Latvijā tie ir dabiskie zālāji, atmatas, kultivēti ilggadīgie zālāji). Lauku attīstības programmas mērķiem ieviests un lietots termins.

Ilggadīgs (patstāvīgs) zālājs - zālājs, kurš ir pastāvējis ilgāk par pieciem gadiem. Tātad *ilggadīgs* ir gan dabisks, gan kultivēts zālājs.

Dabas aizsardzības
pārvalde

Kāpēc sasaistīt lauksaimniecību ar dabas aizsardzību?

- *Bioloģiski vērtīgi zālāji Latvijā nevar pastāvēt bez lauksaimnieciskās darbības (ekstensīva apsaimniekošana);
- *Pastāv ES prasības, kas nosaka, ka lauksaimniekiem jāievēro vides prasības un jāņem vērā ES dabas direktīvu mērķi, nepieciešams integrēt dabas aizsardzību lauksaimniecības politikā;
- *Latvija ir vienīgā ES valsts, kas šajā plānošanas periodā ir izvēlējusies lauksaimniecības politikā atbalstīt BVZ platības visā valstī, ne tikai Natura 2000.

Dabas aizsardzības pārvaldes kompetence

Ministru kabineta 10.03.2015. noteikumi Nr.126 «Tiešo maksājumu piešķiršanas kārtība lauksaimniekiem»:

106. punkts. Regulas Nr. 1307/2013 45. panta nosacījumus kārtējā gadā piemēro tām aizsargājamām ekoloģiski jutīgo ilggadīgo zālāju platībām, kas pēc stāvokļa iepriekšējā gada 31. decembrī ir kartogrāfiski identificētas Lauku atbalsta dienesta lauku bloku identifikācijas sistēmas lauku bloku kartē, izmantojot Dabas aizsardzības pārvaldes dabas datu pārvaldības sistēmas "Ozols" datus.

106.1 punkts. Lauku atbalsta dienests līdz kārtējā gada 1. februārim papildina lauku bloku identifikācijas sistēmas lauku bloku karti ar ilggadīgo zālāju platībām, kurām kopš iepriekšējā gada 1. februāra piešķirts ekoloģiski jutīgu ilggadīgo zālāju statuss, norādot lauku bloku kartes papildināšanas datumu.

106.2 punkts. Lauksaimnieki līdz kārtējā gada 1. aprīlim rakstiski informē Dabas aizsardzības pārvaldi par tām ilggadīgo zālāju platībām, kurām laikposmā no kārtējā gada 1. janvāra līdz 1. februārim Lauku atbalsta dienesta lauku bloku identifikācijas sistēmas lauku bloku kartē pirmo reizi piešķirts ekoloģiski jutīgu ilggadīgo zālāju statuss un kuras apartas vai pārveidotas par cita lietojuma zemi gada laikā pirms kārtējā gada 1. februāra.

Ministru kabineta 10.03.2015. noteikumi Nr.126 «Tiešo maksājumu piešķiršanas kārtība lauksaimniekiem»:

106.3 punkts. Dabas aizsardzības pārvalde, izvērtējot lauksaimnieku sniegto informāciju un Lauku atbalsta dienesta rīcībā esošo informāciju par deklarēto zemes lietošanas veidu un, ja nepieciešams, veicot pārbaudi dabā, no jauna novērtē ekoloģiski jutīgu ilggadīgo zālāju statusu un precizē robežas.

106.5 punkts. Dabas aizsardzības pārvalde nekavējoties informē Lauku atbalsta dienestu par tās pieņemtajiem lēmumiem, kas paredz ekoloģiski jutīga ilggadīgā zālāja statusa atcelšanu noteiktās platībās, kurās zālāja statuss ir mainīts no lauksaimnieka rīcības un lēmumiem neatkarīgu apstākļu dēļ, tostarp ja zālāja apsekošanas laikā konstatēta tā zelmeņa botāniskā sastāva pārmaiņas dabisku procesu ietekmē vai attiecīgajā platībā ir paredzēta sabiedriskas nozīmes infrastruktūras objektu izveide. Lauku atbalsta dienests, pamatojoties uz minētajiem Dabas aizsardzības pārvaldes pieņemtajiem lēmumiem, aktualizē informāciju lauku bloku identifikācijas sistēmas lauku bloku kartē.

Dabas aizsardzības
pārvalde

Ekspertu darbība

Ministru kabineta 10.03.2015. noteikumi Nr.126 «Tiešo maksājumu piešķiršanas kārtība lauksaimniekiem»:

107. punkts. Šo noteikumu 105. un 106. punktā noteiktajā aizsargājamo ekoloģiski jutīgo ilggadīgo zālāju platībā netiek iekļauta zālāju aizņemtā platība, kas atrodas kādā no ekspluatācijas aizsargjoslām saskaņā ar normatīvajiem aktiem par aizsargjoslām.

Šāda prasība izriet jau no zālāju kartēšanas metodikas, diemžēl ne visi dabas eksperti šo niansi ņem vērā!

108. punkts. Lauksaimniekam, kas deklarētajā platībā ir uzaris aizsargājamās ekoloģiski jutīgos ilggadīgos zālājus vai tos pārveidojis citos zemes izmantošanas veidos, pēc šādas rīcības konstatēšanas līdz nākamā gada 9. jūnijam ir pienākums attiecīgo platību atkal pārveidot par ilggadīgo zālāju.

Normatīvajos aktos nav noteikts, kā jāveic atjaunošana, turklāt pastāv atšķirīga izpratne starp to, ko lauksaimnieks uzskata par ilggadīgu zālāju, un ko biologs vēlas tajā redzēt.

Putnu BVZ – eksperti vērtē putnus, nevis to, cik sen izveidots zālājs, līdz ar to rodas pārpratumi starp DAP, LAD un ekspertiem: LAD neaparamajā slānī vēlas redzēt ilggadīgus zālājus (zālājs 5 gadi un vairāk), lai gan ornitologi nevērtē zālāju vecumu (metodika to neprasa), savukārt DAP nav pamata apšaubīt eksperta viedokli.

Dabas aizsardzības
pārvalde

Kārtība, kādā informācija par BVZ nonāk Lauku atbalsta dienesta *datubāzē*

Informācija par BVZ Lauku atbalsta dienesta datubāzē nonāk caur DAP – pēc abu institūciju parakstītas savstarpējās vienošanās - DAP sniedz informāciju 1 X gadā (pēc vienošanās, DAP jāsniedz informācija uz 1.februāri, bet pēc noteikumiem 1.februārī jau jābūt LAD sistēmā, tāpēc DAP informāciju sniedz janvāra sākumā.

DAP aktualizē BVZ slāni Ozolā atbilstoši saņemtajai informācijai no:

- dažādiem DAP realizētiem vai uzraudzītiem projektiem (piem., dabas aizsardzības plāni, LVAF projekti, kuru ietvaros DAP kā sadarbības iestāde pieprasa zālāju anketas);
- no zemniekiem, kas pasūtījuši sertificētos ekspertus veikt zālāju pārinventarizāciju (atbilstoši eksperta un lauksaimnieka vienošanās par to, kas iesniedz datus DAP – saimnieks pats, vai eksperts);
- citiem projektiem (piem., Rail Baltic IVN, pastarpināti DAP saņemtie ekspertu atzinumi).

Dabas aizsardzības
pārvalde

Dabas aizsardzības pārvalde:

- veic anketu pārbaudi;
- veic kontroli dabā, ja apsaimniekotājs nepiekrīt eksperta vērtējumam vai ja radušās šaubas par eksperta darbu.

-pārnes eksperta iesniegto kartējumu uz ĢIS (digitizēšana/
LB robežas/ topoloģisko neprecizitāšu novēršana);
(DAP datubāze satur informāciju par visiem zālājiem, ko eksperts
ir apsekojis, neatkarīgi no rezultāta).

-līdz *noteiktam termiņam* iesniedz ĢIS slāni LAD (poligona
robeža, ES nozīmes biotopa kods un variants, anketas numurs,
poligona unikālais ID kods, ražības klase).

Dabas aizsardzības
pārvalde

Pārpratumi

***Dažādie pļaušanas laiki**

Piemēram, atbilstoši tiešmaksājumus regulējošajiem normatīvajiem aktiem, var pļaut jebkurā laika periodā, savukārt ĪADT individuālie noteikumi var paredzēt, ka zālāju pļaušana atļauta, piem, no 15.jūlija (prasību kontrolē gan LAD, gan DAP attiecībā uz individuālajiem noteikumiem).

***Uzaršanas aizliegums**

Līdz šim nepārinventarizētie zālāji, uz atbalstu nepieteiktie zālāji – aizliegumu uzart regulē individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi – kontrolē DAP (Lielupes palieņu pļavu piemērs)

***DAP un LAD funkcijas**

Galvenā problēma – reģionos lauku konsultanti izdzirdot terminu “BVZ”, par visiem jautājumiem sūta zvanīt DAP

Dabas aizsardzības
pārvalde

Līdzšinējā sadarbība starp DAP un LAD

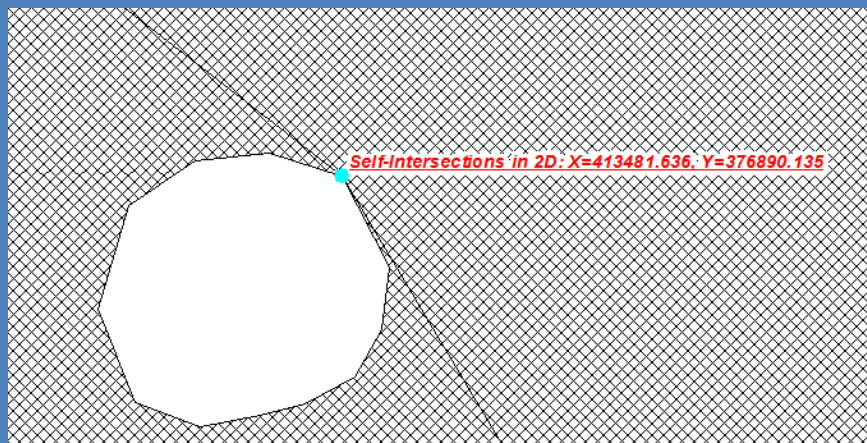
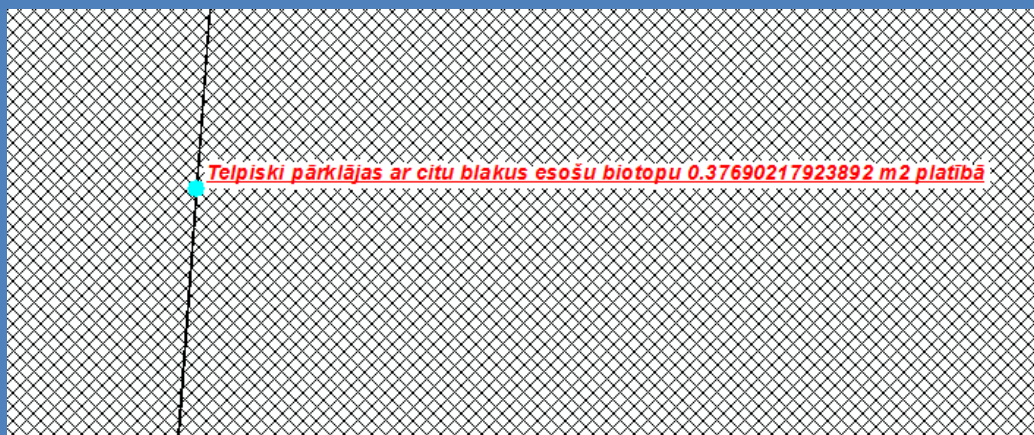
- *Līdz 2013.gadam – praktiski nekāda, jo informācijas apriti par BVZ nodrošināja NVO;
- *No 2014.gada – sākam iepazīties un ir diezgan daudz atšķirīgu uzskatu (gan par BVZ kā tādu, gan datu precizitāti)
- *2015./2016.gads – sākam viens otru saprast, bet nepieciešams vairāk informēt darbiniekus reģionos, pie kuriem parasti vēršas lauksaimnieki (DAP un LAD centrālo struktūrvienību sadarbība laba, taču reģioni (gan DAP, gan LAD) reizēm BVZ jautājumus pārzin vāji un sniedz lauksaimniekiem sagrozītu vai pārprastu informāciju (it sevišķi attiecībā par to, kas piešķir maksājumus, līdz kādam laikam DAP ir tiesības papildināt BVZ slāni LAD sistēmā, kas veic zālāju inventarizāciju, kur jāiesniedz eksperta sagatavotā anketa un karte u.c.)

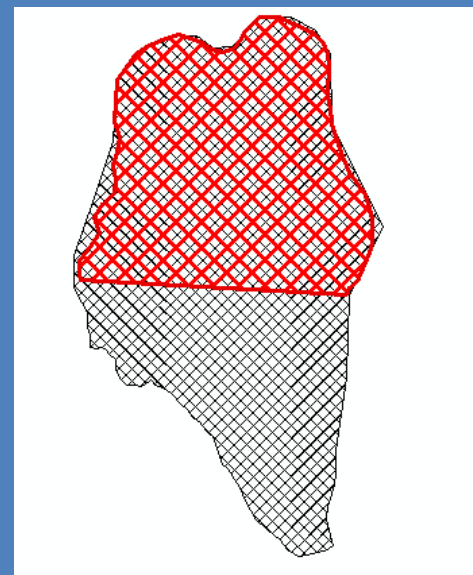
Dabas aizsardzības
pārvalde

Datu sākotnējās problēmas

Topoloģijas kļūdas

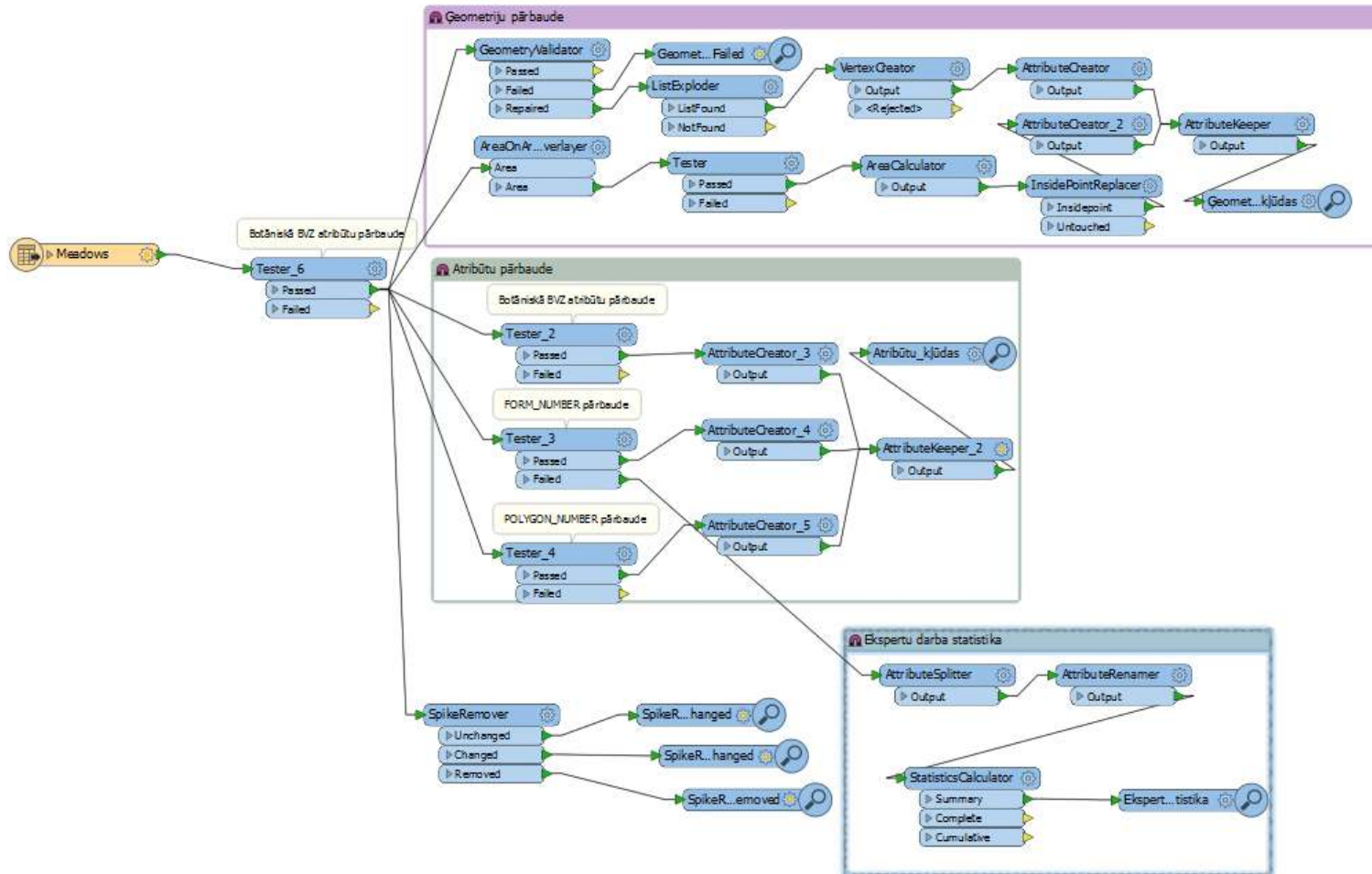
Uzarts BVZ

Dabas aizsardzības
pārvalde

Šobrīd DAP izmanto LAD datu pārbaudes metodes

11.-12.07.2016., Ķemeri, Bebrene

Bioloģiskās daudzveidības uzturēšana zālajos

Dabas aizsardzības
pārvalde

Priekšlikumi sadarbības uzlabošanai starp LAD un DAP:

*Informatīvās vēstules, ko LAD nosūta BVZ apsaimniekotājiem, būtu papildināmas ar informāciju:

- par ražības klašu piešķiršanu – ko nozīmē 0 klase, un ko *pārējās*;
- naudas lielumu atkarībā no klases (0 līdz 4)

*Ir svarīgi, lai lauku konsultanti sniegtu informāciju, kā var tikt pie diferencētā maksājuma un par ko atbild DAP, par ko LAD

Jāturpina regulāri tikties un pārrunāt problēmjaucējumus, lai attiecībā uz BVZ apsaimniekošanu nākošajā LAPā vides prasības būtu ieviestas mērķtiecīgāk, t.i., ja nauda paredzēta videi, tad regulu prasības jāievieš tādu vides apstākļu uzlabošanai, kas ir aktuālas Latvijā, nevis centrāleiropā (piem., maksājumi par rugāju lauku u.c. zaļināšana – ja citās ES valstīs nav citu dabas vērtību un rugāju lauki ir tas, ar ko sākt, tad LV būtu jādomā par tiešām saglabājamiem ainavu elementiem un vērtīgiem zālājiem, kā arī nosacījumiem to apsaimniekošanai.

Dabas aizsardzības pārvalde
Baznīcas iela 7
Sigulda
LV- 2150
daba@daba.gov.lv
T: 67509545

PALDIES!

anita.namateva@daba.gov.lv

T:29114170

gita.strode@daba.gov.lv

T:29455010